Asia: VNS 1/2017 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kestävän kehityksen Suomi
– pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti

Miten voidaan edistää kestävää hyvinvointia? Miten kestävää kehitystä voidaan edistää hyvinvointitalouden ja -palveluiden avulla?

Lausunto: Kestävän hyvinvoinnin seuranta

Jukka Hoffrén
HTT, Dosentti (soveltava Tilastotiede)
Helsingin yliopisto

Nykyisellään yhteiskunnan toiminta tuottaa liikaa sosiaalisia ongelmia, ympäristöongelmia ja luonnonvarojen riittävyyteen liittyviä ongelmia tuotettua hyvinvointia kohden. Hyvinvoinnin parantaminen pelkästään taloudellista aktiviteettia kasvattamalla ja korjaamalla jälkikäteen aiheutuneita haittoja ja pahoinvointia, on tehotonta ja hyvin kallista. Hyvinvointia tulee jatkossa luoda niin, että samalla synnytetään mahdollisimman vähän pahoinvointia.

Johtamisteorioiden mukaan halutun muutoksen aikaansaaminen edellyttää johtajuudelta 1. tavoitteiden asetantaa, 2. tavoitteiden mukaista toimintaa ja 3. tavoitteiden seurantaa, jolla varmistetaan tavoitteiden toteutuminen. ”You can’t manage, what you can’t measure”. Pyrkiminen tavoitteisiin ilman seurantaa ei johda niiden saavuttamiseen.

Tällä hetkellä meillä ei ole käytössä yhteiskunnan hyvinvoinnin kehittymistä seuraavaa mittaria. Bruttokansantuote BKT ei ole hyvinvoinnin mittari. Sitä ei ole sellaiseksi koskaan kehitetty, eikä se koskaan ole sellainen ollut. Tilastovirastot ja tilastoasiantuntijat kautta maailman ovat jatkuvasti tästä huomauttaneet, mutta media toistuvasti tulkitsee BKT:n olevan hyvinvoinnin mittari.

Hyvinvoinnin mittareiden kehittämistä pohtinut ns. Stieglitzin komissio (2009) esitti huomion siirtämistä pois tuotannon mittaamisesta (BKT) kohti tavallisten ihmisten hyvinvoinnin mittaamista. Keskeistä olisi mitata ihmisten taloudellisen hyvinvoinnin kehitystä, ajankäytön kehitystä ja kestävän kehityksen toteutumista. Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksi (Index of Sustainable Economic Welfare, ISEW) ja Aidon kehityksen indikaattori (Genuine Progress Indicator, GPI) – mittarit ovat vallitsevan talousteorian mukaisia hyvinvoinnin ja todellisen edistymisen mittareita.

GPI kuvaa tapahtunutta aitoa ja todellista kehitystä. Se on tarkoitettu talouden ja ympäristön kestävyyden ja erityisesti pidemmän aikavälin kehitystrendien kuvaamiseen. GPI mittaa hyvinvointia

kuluttajasta käsin ja laajentaa hyvinvoinnin kuvausaluetta ottamaan huomioon tärkeimmät ihmisten hyvinvointiin vaikuttavat tekijät sekä huomioimaan kestävän kehityksen vaatimukset. Keskeinen keino on tuoda esiin todellisia mutta nykyisellään piiloon jääviä kustannuksia.

Parhaillaan Yhdysvalloissa kehitellään GPI 2.0:n –mittaria ja pohditaan laadinnan metodologiaa. Englannissa on laskettu Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin mittarin RISEW –indikaattori kaikille 9 alueelle 1994-2008 ja EU:n raportti esittää sen yhtenä lupaavana uutena vaihtoehtona alueellisen kehityksen mittaamiseen. Alueellista ISEW –mittaria käytetään myös Belgiassa Flanderin alueella asetettujen yhteiskuntapoliittisten tavoitteiden seurantaan.

Suomelle ISEW- ja GPI-mittareita on laskettu vuodesta 2001 alkaen. Nykyisin Suomen aikasarjat kattavat vuodet 1945-2016 ja maakutien sarjat vuodet 1960-2016. Suomen BKT:n ja GPI:n kehitys erkanivat toisistaan vuoden 1990 –paikkeilla. Vaikka BKT on tämän jälkeen kasvanut, ovat hyvinvointia mittaavat ISEW ja GPI polkeneet paikallaan. Talouden tuotannon kasvu ei ole siten enää lisännyt hyvinvointia.

Suomen maakuntien hyvinvointi on GPI –mittarilla tarkasteltuna kehittynyt hyvinkin eri suuntiin 1980 –luvun loppupuolesta alkaen. Tätä ennen kehitys kaikissa maakunnissa oli hyvinkin yhteneväinen muihin maakuntiin verrattuna ja hyvinvointi seurasi hyvin BKT:n kehitystä. Talous- ja finanssikriisin myötä vuonna 2008 monissa maakunnissa BKT:n kasvu pysähtyi tai kääntyi laskuun. Hyvinvointiin finanssikriisillä ei ole ollut suuria vaikutuksia.

Jälkiteollisessa murroksessa tapahtuu siirtymä teollisuustuotannosta palveluihin, joissa korostuvat osaaminen, innovaatiot ja räätälöidyt palvelut. Yhteiskunnan rakenne ja toiminta tulevat kuitenkin merkittävästi muuttumaan, mikä haastaa nykyiset seurantamittarit. Ihmisten hyvinvoinnin kasvattamisen näkökulmasta tulee keskeisin yhteiskunnan motiivi ja tavoite.

Hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen mittaaminen ja seuranta edellyttää kattavia tilastoja, kestävän kehityksen indikaattoreita sekä tiedot kokoavaa aggregaatti-indikaattoria. Toimiva ja talousteorian mukainen aggregaatti-indikaattori on kehitettävissä Aidon kehityksen indikaattorin GPI:n pohjalta. Myös YK.n julkaiseman raportin mukaan kestävän hyvinvoinnin mittari on perustettavissa GPI:n.

Kestävä hyvinvointimittari auttaa osaltaan ymmärtämään ja näkemään kuinka luoda enemmän hyvinvointia pienemmin panoksin ja edistää yhteiskunnan kehitystä. Työn systematisoiminen edellyttää sopivaa taustaorganisaatiota ja riittävää rahoitusta. GPI soveltuu erinomaisesti kestävän kehityksen globaalin toimintaohjelman Agenda2030:n seurantaindikaattoriksi.